

Suvestinė redakcija nuo 2009-09-11

Įsakymas paskelbtas: Žin. 2008, Nr. [79-3135](#), i. k. 108301MISAK00D1-362

**LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTRO
Į S A K Y M A S**

**DĖL PAGRINDINIŲ MIŠKO KIRTIMŲ NORMOS NUSTATYMO METODIKOS
PATVIRTINIMO**

2008 m. liepos 2 d. Nr. D1-362
Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos miškų įstatymo (Žin., 1994, Nr. [96-1872](#); 2001, Nr. [35-1161](#); 2006, Nr. [61-2174](#)) 14 straipsnio 4 dalimi,

1. T v i r t i n u Pagrindinių miško kirtimų normos nustatymo metodiką (pridedama).
2. L a i k a u netekusiu galios 2002 m. gruodžio 31 d. aplinkos ministro įsakymą Nr. 686 „Dėl Pagrindinių miško kirtimų normos nustatymo metodikos patvirtinimo“ (Žin., 2003, Nr. [4-160](#)).

APLINKOS MINISTRAS

ARTŪRAS PAULAUSKAS

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2008 .
liepos 2 d. įsakymu Nr. D1-362

PAGRINDINIŲ MIŠKO KIRTIMŲ NORMOS NUSTATYMO M E T O D I K A

BENDROJI DALIS

1. Ši metodika privaloma nustatant pagrindinių miško kirtimų normą valstybinių miškų valdytojams, privačioms miško valdoms, administraciniams vienetams (apskritims) ar visai šaliai.

2. Pagrindinių miško kirtimų norma (toliau – kirtimų norma) – tai tam tikram laikotarpiui nustatytas pagrindiniais miško kirtimais iškirsti miško plotas (toliau – ploto norma) ir jame nustatyta kertamų medžių stiebų likvidinės medienos kiekis kubiniais metrais (toliau – tūrio norma).

3. Kirtimų normai apskaičiuoti III ir IV grupės (apsauginiuose ir ūkiniuose) miškuose taikomi pagrindinių kirtimų, o II grupės (ekosistemų apsaugos ir rekreaciniuose) – gamtinės brandos amžiai, nustatyti Pagrindinių miško kirtimų taisyklėse, patvirtintose aplinkos ministro 1999 m. kovo 5 d. įsakymu Nr. 73 (Žin., 1999, Nr. [29-844](#); 2004, Nr. [10-284](#)), nustatytų terminų.

4. Kirtimų norma nustatoma atskirai pagal miškų nuosavybę, miškų grupes ir poūkius. Kirtimų norma visiems šalies miškams nustatoma, sumuojant valstybinių ir privačių miškų kirtimų normas.

5. Kirtimų norma turi užtikrinti:

5.1. savalaikį ir racionalų medienos panaudojimą kirtimo amžių pasiekusiuose (kirstinuose) medynuose;

5.2. artimą tolygiai metinę kirtimų apimtį miško valdose, didesnėse kaip 500 ha;

5.3. mažai kintančią pagrindinių kirtimų apimtį ateityje – du–tris dešimtmečius;

5.4. poūkių amžiaus struktūros lyginimą (normalizavimą) III–IV grupės miškuose;

5.5. miško apsauginių ir socialinių funkcijų bei biologinės įvairovės išsaugojimą;

5.6. tvarų šalies ar regiono ekonominių reikmių tenkinimą.

6. Pagrindinės sąvokos:

6.1. amžiaus klasių metodas – tai ploto normos, užtikrinančios palaipsnių artėjimą prie tolygios ploto normos bei miško plotų pasiskirstymo pagal amžių išlyginimo, apskaičiavimo metodas;

6.2. tolygi ploto norma – tai tolygaus miško ploto naudojimo norma, apskaičiuojama III–IV miškų grupių miškų plotą padalijus iš kirtimo apyvartos metų skaičiaus;

6.3. perbrendę medynai – tai spygliuočių ir kietųjų lapuočių medžių rūšių medynai, kurių amžius yra 30 ir daugiau metų didesnis už kirtimo amžių, o minkštųjų lapuočių medžių rūšių – atitinkamai 20 ir daugiau metų;

6.4. kitos šioje metodikoje vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip apibrėžta Lietuvos Respublikos miškų įstatyme (Žin., 1994, Nr. [96-1872](#); 2001, Nr. [35-1161](#)), Vidinės miškotvarkos projektų rengimo taisyklėse, patvirtintose aplinkos ministro 2006 m. rugsėjo 1 d. įsakymu Nr. D1-406 (Žin., 2006, Nr. [95-3741](#)), Miškotvarkos darbų vykdymo instrukcijoje, patvirtintoje Valstybinės miškotvarkos tarnybos 2006 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. 53-06-G (Žin., 2007, Nr. [11-479](#)), ir Privačių miškų tvarkymo ir naudojimo nuostatuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. liepos 24 d. nutarimu Nr. 799 (Žin., 1997, Nr. [71-1808](#); 2004, Nr. 86-3117; 2007, Nr. [33-1191](#)).

KIRTIMŲ NORMOS APSKAIČIAVIMAS IR PAGRINDIMAS

7. Nustatant kirtimų normą atskiriems miškų valdytojams ar naudotojams, privalu vadovautis šios metodikos 5 punkto reikalavimais bei šiais principais:

7.1. atitinkamo poūkio kirtimų norma turi artėti prie tolygios ploto normos;

7.2. metų skaičius, per kurį turi būti iškirsti atskirų valstybinių miškų valdytojų brandūs medynai, turi artėti prie šalies vidurkio;

7.3. nustatyta kirtimų norma negali būti mažesnė negu kirtimo dėl blogos medynų būklės norma;

7.4. jei poūkyje brandžių medynų nėra, tačiau vyriausios amžiaus klasės bręstančių medynų plotas daugiau nei 1,5 karto viršija normalų amžiaus klasės plotą, kirtimų norma gali būti projektuojama atsižvelgiant į laukiamą bręstančių medynų perėjimą į brandžius;

7.5. esant miško valdoje kirstinų perbrendusių medynų, draudžiama kirsti medynus, pereinančius iš pribrežtančių į brandžius;

7.6. ažuolo poūkiuose nustatyta kirtimų norma turėtų užtikrinti brandžių medynų kirtimą ne trumpesniam kaip 30 metų laikotarpiui, uosio – ne trumpesniam kaip 20 metų laikotarpiui;

7.7. drebulės ir baltalksnio poūkiuose brandūs ir perbrendę medynai turi būti nukirsti per ne ilgesnį nei 12 metų laikotarpį;

7.8. nustatant kirtimų normą saugomų teritorijų III ir IV grupių miškuose, būtina atsižvelgti į šių teritorijų nuostatų reikalavimus.

8. 150 ha ploto ir didesnių miško valdų ar jų junginių kirtimų norma nustatoma amžiaus klasių metodu, o mažesnių nei 150 ha ploto miško valdų – įtraukiant į kirtimo normą medynus, pasiekusius arba vykmetryje pasiekiančius pagrindinių kirtimų amžių, vadovaujantis Pagrindinių miško kirtimų taisyklėmis ir Privačių miškų tvarkymo ir naudojimo nuostatais.

9. Kirtimų norma amžiaus klasių metodu skaičiuojama III ir IV grupių miškams, naudojant OPTINA matematinį modelį (1 priedas). Kirtimų norma II grupės miškams skaičiuojama pagal gamtinę brandą pasiekusių bei stichinių arba biotinių veiksnių sudarkytų ir blogos sanitarinės būklės nebrandžių medynų kiekį. Į apskaičiavimus neįtraukiami brandūs Va ir žemesnio boniteto spygliuočių bei V ir žemesnio boniteto lapuočių medynai, taip pat medynai, kuriuose yra paveldo objektai, inventorizuotos kertinės miško buveinės (valstybiniuose miškuose), medynai, esantys saugomų paukščių lizdaviečių apsaugos zonose, miškų mokslinio tyrimo ir mokymo bei selekcinės sėklininkystės objektams priskirtuose miškų plotuose.

10. Skaičiuojant kirtimų normą II grupės miškams, kirstinų, t. y. pasiekusių gamtinę brandą bei stichinių arba biotinių veiksnių sudarkytų, blogos sanitarinės būklės nebrandžių medynų tūris dalijamas iš kirtimo periodo, kuris ažuolynams yra 30 metų, pušynams, eglėnams, uosynams – 20 metų, kitoms medžių rūšims – 15 metų.

11. Esant dideliame pažeistų ir džiūstančių medynų kiekiui, papildomai yra skaičiuojamas kirtimų dėl blogos medynų būklės plotas, dalijant tokių medynų plotą iš jų iškirtimo periodo trukmės.

12. Valstybinių miškų kirtimų norma penkmečiui skaičiuojama Valstybinėje miškotvarkos tarnyboje pagal visų valdų medynų aktualizuotus tai pačiai datai medynų tūrių ir plotų duomenis arba vykmečiui rengiant vidinės miškotvarkos projektą atlikus valdos miškų inventorizaciją.

13. Ploto norma skaičiuojama trims dešimtmečiams pagal OPTINA modelį kiekvienam miškų valdytojui pagal miškų grupes ir medžių rūšis.

14. Ploto norma skaičiuojama plyno kirtimo ploto ekvivalentu, atitinkančiu medynų plotą su vidutiniu medžių stiebų tūriu nagrinėjamai miško valdai. Šiems skaičiavimams naudojami Valstybinės miškų apskaitos duomenys.

Punkto pakeitimai:

Nr. [D1-414](#), 2008-08-01, Žin., 2008, Nr. 91-3644 (2008-08-09), i. k. 108301MISAK00D1-414

15. Siekiant užtikrinti miško naudojimo nepertraukiamumą, jo tolygumą, visos šalies valstybinių miškų ploto norma, nustatoma 5 metų laikotarpiui, neturi skirtis nuo tolygios ploto normos daugiau nei 10 proc.

16. Penkmečio arba vykmečio metinė ploto norma neturi skirtis daugiau nei 10 proc. nuo apskaičiuoto pagal OPTINA modelį dviejų dešimtmečių ploto vidurkio. Subalansuojant valstybinių miškų kirtimų normą visoje šalyje, atskirų valstybinių miškų valdytojų kirtimų norma gali būti koreguojama santykinai vienodu dydžiu iki 10 proc.

17. Siekiant užtikrinti racionalų miško išteklių naudojimą, išvengti perbrendusių medynų susikaupimo atskirų miško valdytojų miškuose, paskaičiuotoji ateinantiems penkeriems metams kirtimų norma neturi mažėti lyginant su esama penkmečio faktine norma daugiau nei 10 proc. Mažėjant apskaičiuotajai kirtimų normai daugiau nei 10 proc. valstybinių miškų valdytojų kirtimų norma didinama tokiu būdu, jog brandžių ir perbrendusių pušies, eglės, beržo ir juodalksnio medynų iškirtimo laikas neviršytų 20 metų, bet ir nesumažėtų daugiau nei 2 metais, lyginant su šalies vidurkiu pagal medžių rūšis.

18. Kirtimo normos koregavimui, aprašytam šios metodikos 17 punkte, reikalingi ištekliai formuojami iš miško valdytojų, kurių kirtimo norma ateinančiame penkmetyje reikšmingai padidėja (20 proc. ir daugiau, lyginant su esama penkmečio faktine norma) ir kurių vidutinis medynų iškirtimo laikas yra mažesnis už šalies vidurkį. Tokiais atvejais brandžių ir perbrendusių medynų iškirtimo laikas gali būti padidintas ne daugiau kaip dvejais metais, o atskirų medžių rūšių ploto norma koreguojama tokiu būdu, jog nagrinėjamos rūšies brandžių medynų iškirtimo laikas pagal atskirus valstybinių miškų valdytojus artėtų prie šalies vidurkio.

19. Kai vidinės miškotvarkos projekto rengimo metu vykmečiui apskaičiuota metinė kirtimo norma nesiskiria nuo penkmečiui nustatytos ir galiojančios daugiau nei 10 proc., paliekama galioti tuo metu galiojanti.

20. Tūrio norma apskaičiuojama ploto normą sudauginus iš kirstinų medynų kirstinų medžių prekinės (likvidinės) medienos tūrio 1 ha:

20.1. į skaičiavimus netraukiamas perspektyvus antro eglės ardo, kurio skalsumas ne mažesnis kaip 0,4, o amžius ne didesnis kaip 50 m., medžių tūris;

20.2. prekinės (likvidinės) medienos dalis nuo bendro stiebo (su žieve) tūrio nustatoma vadovaujantis Valstybinės miškotvarkos tarnybos direktoriaus patvirtintos Miškotvarkos darbų vykdymo instrukcijos 19 priedu;

20.3. plyno kirtimo kirtavietėse prekinės (likvidinės) medienos dalis mažinama 3 proc. dėl paliekamų biologinei įvairovei medžių.

21. Privačioms miško valdoms kirtimų norma skaičiuojama rengiant vidinės miškotvarkos projektą:

21.1. vadovaujantis šios metodikos 8 p. nuostatomis;

21.2. 150 ha ploto ir didesnių miško valdų kirtimo norma skaičiuojama vadovaujantis šios metodikos 7, 8, 9 ir 11 punktų nuostatomis;

21.3. privačioms miško valdoms, kurių plotas mažesnis kaip 150 ha, kiekvieno projektuojamo dešimtmečio kirtimų norma nustatoma įtraukiant į ją visus brandžius bei bręstančius medynus, kuriems iki brandos amžiaus liko 6 ar mažiau metų, jei tai neprieštarauja Pagrindinių miško kirtimų taisyklėms bei Privačių miškų tvarkymo ir naudojimo nuostatomis. Kirtimo ploto norma nustatoma pagal plynojo miško kirtimo ploto ekvivalentą. Kertamas atvejiniiais ir atrankiniais kirtimais plotas apskaitomas kaip pusė taksacinio sklypo ploto, o tais atvejais, kai per dešimtmetį projektuojama kirsti du atvejinio ar atrankinio kirtimo atvejus, kertamas plotas apskaitomas kaip visas taksacinio sklypo plotas.

22. Kai privačios miško valdos vidinės miškotvarkos projektas apima grupę privačių miško sklypų, turinčių skirtingus žemės kadastro numerius, skaičiuojama bendra visiems sklypams kirtimų norma.

23. 150 ha ploto ir didesnėms miško valdoms kirtimų normos skaičiavimo duomenys surašomi į specialios formos žiniaraštį (2 priedas). Apskaičiuotos Kirtimo normos plotas įrašomas 1 hektaro tikslumu, o tūris – 0,1 tūkst. kietmetrių tikslumu.

KIRTIMŲ NORMOS TVIRTINIMAS IR KEITIMAS

24. Apskaičiuota visų valstybinių miškų, taip pat pagal atskirus valstybinių miškų valdytojus kirtimų norma svarstoma Miškotvarkos mokslinėje-techninėje taryboje. Į tarybą kviečiami dalyvauti Aplinkos ministerijos, Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos, Generalinės miškų urėdijos, miškų valdytojų, vidinės miškotvarkos projektų rengėjų ir Valstybinės miškotvarkos tarnybos atstovai.

25. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos miškų įstatymu, metinę kirtimų normą penkeriems metams visuose valstybiniuose miškuose tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Metinę kirtimų normą, aprobuotą Miškotvarkos mokslinės-techninės tarybos posėdyje, pagal valstybinių miškų valdytojus penkeriems metams tvirtina aplinkos ministras.

26. Apskaičiuota privačių miško valdų kirtimų norma derinama ir tvirtinama, vadovaujantis Vidinės miškotvarkos projektų rengimo taisyklėmis.

27. Patvirtinta kirtimų norma gali būti perskaičiuojama, jeigu įvyko esminiai kiekybiniai ir kokybiniai miško rodiklių pasikeitimai, po naujos miškų inventorizacijos, taip pat stichinių nelaimių atvejais, kai kasmet šalies mastu išdžiūvusių, išverstų, išlaužytų, išdegusių arba kitaip pažeistų medynų tūris sudaro daugiau negu vieną ketvirtąją metinės kirtimo normos dalies. Jei įvyko pasikeitimai, dėl kurių inventorizuoti miškų nereikia (pasikeitė administracinių vienetų ribos, kirtimo amžiai ir pan.), tai kirtimų normos perskaičiavimui naudojama bazinės miškų inventorizacijos medžiaga, aktualizuota einamiesiems metams dėl natūralios augimo eigos ir ūkinės veiklos įtakos.

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

28. Visą informaciją, susijusią su kirtimų planavimu ir vykdymu, miškų valdytojai ir savininkai teikia miškų valstybės kadastro tvarkytojui.

29. Valstybinių miškų valdytojai negali viršyti nustatytos 5 metų kirtimo normos pagal medžių rūšis. Atskirų metų ploto kirtimo norma pagal medžių rūšis gali kisti ne daugiau kaip ± 20 proc. Medžių rūšių penkmetinė ploto norma iki 5 ha įskaitytinai gali būti iškiršta per vienerius metus. Jei vadovaujantis Miško sanitarinės apsaugos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2007 m. balandžio 11 d. įsakymu Nr. D1-204 (Žin., 2007, Nr. [42-1596](#)), 38 punktu valstybės įmonėje miškų urėdijoje nustatomas didelis išdžiūvusių, išverstų, išlaužytų, išdegusių arba kitaip pažeistų medynų tūris, kurio iškirtimo laiku negalima užtikrinti laikantis patvirtintos metinės kirtimo normos pagal medžių rūšis, Generalinė miškų urėdija prie Aplinkos ministerijos perskirsto šią normą.

Punkto pakeitimai:

Nr. [D1-414](#), 2008-08-01, Žin., 2008, Nr. 91-3644 (2008-08-09), i. k. 108301MISAK00D1-414

Nr. [D1-501](#), 2009-09-02, Žin., 2009, Nr. 108-4567 (2009-09-10), i. k. 109301MISAK00D1-501

30. Medžių tūrio kirtimo norma valstybiniuose miškuose kasmet gali būti viršijama ne daugiau kaip 12 proc.

31. Miškų urėdijų kirtimo normos laikymąsi kontroliuoja Generalinė miškų urėdija.

32. Visų miškų kirtimo normos laikymąsi kontroliuoja Regionų aplinkos apsaugos departamentai.

33. Už nustatytos kirtimo normos laikymąsi atsako miško valdytojai ir miško savininkai teisės aktuose nustatyta tvarka.

KIRTIMŲ NORMOS SKAIČIAVIMAS PAGAL MODELĮ OPTINA

Ploto norma

Pagal modelį OPTINA pirmiausia yra nustatoma poūtkio pagrindinių kirtimų ploto norma. Modelis papildomai apskaičiuoja tradicines biržes – brandos ir tolygaus naudojimo, kurios yra naudojamos palyginimui ir, reikalui esant, modelio OPTINA apskaičiuotos ploto normos korekcijai:

$$B_z = \min \left\{ \frac{1}{r_i} \sum_{i=k}^1 f_{(k, \dots, i, \dots, 1)} \right\}.$$

kur

B_z – z -oji amžiaus biržė; $z = 1$ (brandos biržė), 2 (pirmoji amžiaus biržė), 3 (antroji amžiaus biržė), k (tolygaus naudojimo biržė, k – kirtimo amžiaus klasės numeris);

f – i -osios amžiaus klasės plotas, ha; $i = 1, 2, 3, k-1, k$; $f_k = f_k + f_{k+1} + \dots + f_{k+?}$;

r_i – periodas, kuriam nagrinėjama kirtimo norma, $r_i = (k-i+1) \times 10 = 10, 20, 30, U-10, U$.

Atrinktoji mažiausioji biržė B_z yra koreguojama priklausomai nuo poūtkio amžiaus struktūros koeficientu K_1 arba K_2 ir gaunama poūtkio kirtimo norma KN pagal plotą:

$$KN = B_z \times K_1, \text{ kai } K_1 > K_2 \text{ arba } KN = B_z \times K_2, \text{ kai } K_1 < K_2.$$

$$K_1 = \frac{A_{vid.}}{0,5U}.$$

kur

U – kirtimo apyvarta – viršutinė kirtimo amžiaus klasės riba, metai;

$A_{vid.}$ – vidutinis svertinis pagal amžiaus klasių plotus poūtkio amžius, metai,

$$K_2 = \frac{f_k^r + f_{k-1}^r}{2f_i^n},$$

kur

f_k^r – realus kirtimo amžiaus klasės plotas poūkyje, ha;

f_{k-1}^r – realus paskutinės prieš kirtimo amžių klasės plotas poūkyje, ha;

f_i^n – normalus poūtkio amžiaus klasės plotas, ha:

$$f_i^n = \frac{F}{U}a,$$

kur F – poūtkio plotas, ha;

a – amžiaus klasės trukmė, metai.

Tūrio norma

Poūtkio tūrio norma (M) yra apskaičiuojama kaip ploto normos (KN), vidutinio brandžių medynų tūrio 1 ha (V), prekinės (likvidinės) medienos, gaunamos iš stiebo, koeficiento ir pataisos koeficiento dėl paliekamų biržėje biologinės įvairovės medžių (B), sandauga:

$$M = KN \times V \times L \times B,$$

kur L – prekinės medienos, gaunamos iš stiebo, dalis (Valstybinės miškotvarkos tarnybos direktoriaus patvirtintos Miškotvarkos darbų vykdymo instrukcijos 19 priedas);

B – pataisos koeficientas dėl paliekamų biržėje biologinės įvairovės medžių (šios metodikos 19.3 p.).

Pakeitimai:

1.
Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, Įsakymas
Nr. [D1-414](#), 2008-08-01, Žin., 2008, Nr. 91-3644 (2008-08-09), i. k. 108301MISAK00D1-414
Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2008 m. liepos 2 d. įsakymo Nr. D1-362 "Dėl Pagrindinių miško kirtimų normos nustatymo metodikos patvirtinimo" pakeitimo

2.
Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, Įsakymas
Nr. [D1-501](#), 2009-09-02, Žin., 2009, Nr. 108-4567 (2009-09-10), i. k. 109301MISAK00D1-501
Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2008 m. liepos 2 d. įsakymo Nr. D1-362 "Dėl Pagrindinių miško kirtimų normos nustatymo metodikos patvirtinimo" pakeitimo